university of groningen

umcg

University of Groningen

Verschillen in percentages heroverwegingen tussen de eindtoetsen in groep 8

Douma, Nynke; Warrens, Matthijs J.; Fleur, Erik; Dijks, Monique; Korpershoek, Hanke

Published in:
Pedagogische Studiën

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2022

Link to publication in University of Groningen/UMCG research database

Citation for published version (APA):
Douma, N., Warrens, M. J., Fleur, E., Dijks, M., & Korpershoek, H. (2022). Verschillen in percentages heroverwegingen tussen de eindtoetsen in groep 8. *Pedagogische Studiën*, *99*(2), 80-92.

Copyright
Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment.

Take-down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): http://www.rug.nl/research/portal. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Download date: 13-09-2026

Verschillen in percentages heroverwegingen tussen de eindtoetsen in groep 8

N.H. Douma, M.J. Warrens, E. Fleur, M.A. Dijks en H. Korpershoek

Samenvatting

Bij plaatsing in het Nederlandse voortgezet onderwijs wordt gebruikt gemaakt van een schooladvies en een advies gebaseerd op een eindtoets. De school geeft een initieel schooladvies, en vervolgens maakt de leerling een eindtoets. Als het eindtoetsadvies hoger is dan het schooladvies moet het schooladvies worden heroverwogen. Bij een heroverweging wordt het schooladvies alleen naar boven bijgesteld. Momenteel wordt hiervoor gebruik gemaakt van vijf verschillende eindtoetsen (Centrale Eindtoets, IEP Eindtoets, ROUTE 8, AMN Eindtoets en Dia-eindtoets). In de huidige studie is onderzocht of en in welke mate het percentage heroverwegingen verschilt per eindtoets. Hiervoor zijn populatiegegevens (van alle groep 8-leerlingen in Nederland) gebruikt van vier recente schooljaren. Het percentage heroverwegingen is bestudeerd op populatieniveau en berekend voor de verschillende niveaus. Een belangrijke bevinding is dat er grote verschillen zijn in de percentages heroverwegingen, zowel tussen eindtoetsen als tussen schooljaren. Van de drie meest gebruikte eindtoetsen had de Centrale eindtoets in schooljaar 2020-2021 de hoogste percentages heroverwegingen voor alle initiële schooladviezen, gevolgd door de IEP Eindtoets, en had Route 8 de laagste percentages. Om meer zicht te krijgen op de vergelijkbaarheid van de eindtoetsen is een aanbeveling om meer wetenschappelijk onderzoek te doen naar de predictieve validiteit en inhoudsvaliditeit van de eindtoetsen.

Kernwoorden: Po-vo-overgang, schooladvies, heroverweging, bijstelling, Centrale eindtoets, IEP Eindtoets, ROUTE 8, AMN Eindtoets, Dia-eindtoets.

1 Inleiding

1.1 De po-vo-overgang

Net als het voortgezet onderwijs (vo) in enkele andere Europese landen (bijv. Duitsland, Frankrijk, Luxemburg) is het Nederlandse vo opgebouwd uit verschillende onderwijsniveaus. De plaatsing van een leerling op een passend startniveau in het vo is om verschillende redenen zeer belangrijk. In de praktijk blijkt op- en afstroom tussen de onderwijsniveaus gedurende de vo-schoolloopbaan vaak lastig en wordt tussentijdse op- en afstroom door leerlingen en ouders/verzorgers ook als een grote stap gezien. Verder blijkt het niveau waarin de leerling in de eerste klas wordt geplaatst een belangrijke voorspeller van het onderwijsniveau dat uiteindelijk door die leerling wordt behaald (Lenhard & Schröppel, 2014; Tolsma & Wolbers, 2010). Daarnaast kan het startniveau in het vo zowel een positief als een negatief effect hebben op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van een leerling, afhankelijk van hoe goed het onderwijsniveau bij de leerling past, en afhankelijk van de persoonlijke kenmerken van de leerling (Van Rooijen e.a., 2016; Anderson e.a., 2000; Benner, 2011). Vanwege bovenstaande kenmerken wordt de overgang van het primair onderwijs (po) naar het vo over het algemeen als een belangrijk moment in de schoolloopbaan van een leerling gezien (Van Rens e.a., 2018).

In landen waar het vo is opgebouwd uit verschillende onderwijsniveaus, wordt het startniveau van een leerling in veel gevallen gebaseerd op adviezen die aan het eind van het po aan een leerling gegeven worden (Glock e.a., 2012). In Nederland wordt in de adviesprocedure gebruikgemaakt van een tweedelig advies: een schooladvies gegeven door de basisschool en een toetsadvies voor een startniveau dat volgt uit een score op een eindtoets. Sinds schooljaar 2014-2015 ziet

het adviseringsbeleid er als volgt uit. De leerling ontvangt een initieel schooladvies voor de afname van de eindtoets. Als het toetsadvies hoger is dan het schooladvies moet het schooladvies door de basisschoolleerkracht worden heroverwogen. Bij een heroverweging kan het schooladvies alleen naar boven worden bijgesteld. Tot slot ontvangt de leerling een definitief schooladvies. Het definitieve advies is gelijk aan het initiële schooladvies als er geen heroverweging nodig was of geen bijstelling is geweest, en hoger dan het initiële schooladvies als er wel een bijstelling is geweest (Dijks e.a., 2020; Oomens e.a., 2016). Het schooladvies is leidend bij de plaatsing van een leerling in het vo en het toetsadvies is daarbij een extra hulpmiddel (Dijks e.a., 2020).

Het maken van een eindtoets is in Nederland verplicht voor alle leerlingen in groep 8 (Inspectie van het onderwijs, 2020). De eindtoets is wettelijk een onafhankelijk tweede gegeven, en wordt door beleidsmakers vooral gezien als een second opinion ten opzichte van het initiële schooladvies (Slob, 2019, 2020a). Het merendeel van de eindtoetsen waaruit Nederlandse scholen kunnen kiezen wordt ontwikkeld en aangeboden door private partijen. Alle eindtoetsen zijn toegelaten door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Er zijn momenteel vijf eindtoetsen beschikbaar, namelijk, de Centrale Eindtoets (CET; Cito, 2021), de IEP Eindtoets (IEP; Bureau ICE, 2019), ROUTE 8 (R8; A-Vision, 2019), AMN Eindtoets (AMN; AMN, 2018) en Dia-eindtoets (DIA; Diataal, 2021). Over het algemeen meet iedere eindtoets de rekenvaardigheid en taalvaardigheid van een leerling. (College voor Toetsen en Examens, 2015).

Ondanks dat er in Nederland vijf eindtoetsen worden gebruikt, is er nog weinig bekend over de vergelijkbaarheid van deze eindtoetsen. In het debat over het schooladvies en de eindtoetsen, dat wordt gevoerd door wetenschappers, onderwijsprofessionals, beleidsmakers, journalisten en het algemene publiek (Dijks e.a., 2020; Lek & Van de Schoot, 2019), wordt regelmatig gesproken over 'de' eindtoets alsof de verschillende eindtoetsen inwisselbaar zijn. Op dit moment is het echter onduidelijk of de vijf eindtoetsen, of een subset van de vijf toetsen, wel hetzelfde meten. De Expertgroep Toetsen PO toonde een aantal jaren terug aan dat CET, IEP en R8 een verschillende moeilijkheidsgraad hebben en de eindtoetsscores niet vergelijkbaar zijn (Emons e.a., 2016). Meer recent noemde de Inspectie van het Onderwijs de toetsen, en dus de scores die hieruit volgen, onvergelijkbaar (Inspectie van het Onderwijs, 2021). Met het oog op de kansengelijkheid van leerlingen in het onderwijs is het duidelijk dat er meer onderzoek nodig is naar overeenkomsten en verschillen tussen de eindtoetsen, doordat vo-scholen zelf mogen kiezen welke eindtoets zij afnemen.

In de huidige studie zijn de percentages heroverwegingen van de vijf eindtoetsen bestudeerd en vergeleken. Dit aspect van de eindtoetsen is tot op heden niet onderzocht. De huidige studie kan meer inzicht geven in de rol die eindtoetsen spelen in het huidige adviseringsbeleid en de kansengelijkheid van leerlingen in de adviesprocedure. Voor iedere eindtoets kan de verdeling van initiële schooladviezen, van leerlingen die de desbetreffende eindtoets hebben gemaakt, onderzocht worden. In deze studie is ook bestudeerd in hoeverre de populatieverdelingen van initiële schooladviezen van elkaar verschillen. Daarnaast geeft de huidige studie meer inzicht in reeds waargenomen verschillen tussen de eindtoetsen, waaronder de moeilijkheidsgraad (Emons e.a., 2016).

1.2 Heroverwegingen

Sinds het schooljaar 2014-2015 ontvangt een leerling eerst een initieel advies van de basisschool en volgt het advies gebaseerd op de eindtoets pas daarna. Er moet een heroverweging van het schooladvies plaatsvinden als het toetsadvies een half advies of meer hoger is dan het initiële schooladvies (Dijks e.a., 2020; Oomens e.a., 2016; Ministerie van Algemene Zaken, 2021). Ter illustratie: als een leerling als initieel schooladvies een havoadvies ontving, en op basis van de eindtoets een havo/vwo-advies kreeg, dan moet het schooladvies worden heroverwogen. Een heroverweging betekent niet dat het schooladvies ook daadwerkelijk bijgesteld wordt.

Of een bijstelling plaatsvindt is aan de basisschool en de leerkrachten betrokken bij het schooladvies. Ieder schooljaar krijgt gemiddeld zo'n 36 procent van de leerlingen een toetsadvies dat hoger is dan het initiële schooladvies. In deze gevallen moest er dus een heroverweging plaatsvinden en kwam een schooladvies in aanmerking voor een bijstelling. Ieder schooljaar wordt bij zo'n 8 procent van de leerlingen het schooladvies ook daadwerkelijk omhoog bijgesteld (Inspectie van het Onderwijs, 2021), wat duidelijk aangeeft dat van bijstelling lang niet altijd sprake is.

1.3 Beschikbare eindtoetsen

In Nederland kunnen basisscholen de laatste jaren kiezen uit vijf eindtoetsen die toegelaten zijn: CET, IEP, R8, AMN en DIA. De eindtoetsscore wordt gezien als een belangrijke indicator van de cognitieve prestatie van een leerling. Tot schooljaar 2014-2015 was CET de enige eindtoets die gebruikt werd in Nederland. Niet alle scholen gebruikten toen een eindtoets. Sindsdien is het verplicht een eindtoets af te nemen, en zijn er ook andere eindtoetsen ontwikkeld en goedgekeurd. Tabel 1 geeft de aantallen leerlingen per eindtoets voor de afnames van de eindtoets in schooljaren 2016-2017 t/m 2018-2019 en 2020-2021. In deze jaren was CET de meest gebruikte eindtoets (45,8 – 66,0% van alle afnames) gevolgd door IEP (24,0 – 32,7% van alle afnames) en R8 (9,4 – 15,4% van alle afnames). DIA (0,2 – 3,9% van alle afnames) en AMN (0,3 – 2,2% van alle afnames) werden relatief weinig gebruikt. In schooljaar 2019-2020 zijn er geen eindtoetsen afgenomen in verband met de toen geldende COVID-19-maatregelen.

CET wordt zowel digitaal als op papier aangeboden. De digitale versie is beschikbaar sinds 2018 en is adaptief, wat betekent dat het softwareprogramma aanpast welke vragen een leerling krijgt gebaseerd op eerder gegeven antwoorden. Hierdoor hoeven leerlingen alleen vragen te beantwoorden die passen bij hun vaardigheidsniveau. Met de adaptieve versie van de eindtoets hoeven leerlingen over het algemeen minder vragen te maken dan met de papieren versie. R8, AMN en DIA zijn digitale en adaptieve eindtoetsen (A-Vision, 2019; AMN, 2018; Diataal, 2021), net als de digitale versie van CET. IEP wordt alleen op papier aangeboden, en de vragen zijn geordend van makkelijk naar moeilijk (Bureau ICE, 2019).

Naast de verplichte onderdelen rekenvaardigheid en taalvaardigheid, biedt de CET ook het onderdeel wereldoriëntatie aan (College voor Toetsen en Examens, 2014). De R8 biedt optionele onderdelen voor taal en biedt daarnaast ook een onderdeel 'functioneren', waar werkhouding en zelfconcept worden getoetst (A-Vision, n.d.). De DIA biedt een extra onderdeel woordenschat (Diataal, 2021). De IEP en AMN bieden geen extra onderdelen (Bureau ICE, 2019; AMN, 2018).

Het is op dit moment onduidelijk of de vijf verschillende eindtoetsen dezelfde vaardigheid of vaardigheden meten. Zoals eerder aangegeven toonde de Expertgroep Toetsen PO een aantal jaren geleden al aan dat CET, IEP en R8 een verschillende moeilijkheidsgraad hebben en de eindtoetsscores niet vergelijkbaar zijn (Emons e.a., 2016). Naar aanleiding van een aanbeveling van de Expertgroep Toetsen PO (Expertgroep Toetsen PO, 2018) is voor de afname in 2018-2019 besloten om een aantal ankeritems in

Tabel 1
Aantallen leerlingen (en tussen haakjes de percentages) per schooljaar, per eindtoets

Schooljaar	CET	R8	IEP	DIA	AMN	Totaal
2016-2017	118.338 (66.0)	16.832 (9.4)	43.067 (24.0)	421 (0.2)	578 (0.3)	179.236
2017-2018	103,103 (58.5)	21.594 (12.3)	47.814 (27.1)	2.436 (1.4)	1.190 (0.7)	176.137
2018-2019	87.773 (50.1)	26.440 (15.1)	52.731 (30.1)	5.614 (3.2)	2.746 (1.6)	175.304
2020-2021	81.938 (45.8)	27.506 (15.4)	58.482 (32.7)	7.048 (3.9)	3.917 (2.2)	178.891

alle eindtoetsen op te nemen, zodat de scores van de eindtoetsen in aanvullend onderzoek op een gemeenschappelijke schaal gebracht kunnen worden. Dit moet meer inzicht geven in de vergelijkbaarheid van de eindtoetsen. We hebben geen recent onderzoek naar het effect van deze ankeritems gevonden. Wel concludeerde de Inspectie van het Onderwijs (2021) recent dat de scores van de verschillende eindtoetsen onvergelijkbaar zijn.

1.4 De huidige studie

In de huidige studie wordt onderzocht wat het percentage heroverwegingen van iedere eindtoets is en in hoeverre de eindtoetsen in deze percentages verschillen. Ook worden de leerlingpopulaties van de verschillende toetsen vergeleken op de bijbehorende initiële schooladviezen en wordt bestudeerd in welke mate de verdelingen van initiële schooladviezen van elkaar verschillen.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van vier recente, grootschalige datasets met populatiegegevens. In tegenstelling tot eerder onderzoek, maar in navolging van Dijks e.a. (2020), zijn in deze studie gegevens van meerdere schooljaren gebruikt. Er zijn meerdere schooljaren bestudeerd om te zien of de uitkomsten stabiel zijn over de tijd. De onderzoeksvragen van deze studie zijn: *(a) In hoeverre verschillen de verdelingen van de initiele schooladviezen behorende bij de verschillende eindtoetsen? (b) Wat zijn de percentages heroverwegingen van de eindtoetsen? (c) In hoeverre verschillen de percentages heroverwegingen van de eindtoetsen? (d) In hoeverre zijn er verschillen voor de verschillende onderwijsniveaus?*

Omdat de percentages heroverwegingen van de verschillende eindtoetsen niet eerder zijn bestudeerd, hebben we geen hypothesen met betrekking tot de onderzoeksvragen.

2 Methode

2.1 Participanten

In deze studie is gebruik gemaakt van gegevens van alle leerlingen in het basisonderwijs en het speciaal basisonderwijs die in de schooljaren 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019 en 2020-2021 een eindtoets hebben gemaakt. Leerlingen die een initieel schooladvies kregen voor het voortgezet speciaal onderwijs, en leerlingen die geen initieel advies hebben gekregen, zijn niet meegenomen in deze studie. Tabel 1 geeft de aantallen leerlingen per schooljaar en per eindtoets. De data zijn afkomstig van en verzameld door Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

2.2 Variabelen

Het initiële schooladvies. Dit schooladvies was een categorische variabele met als categorieën de enkelvoudige adviezen praktijkonderwijs (pro), vmbo-bb, vmbo-kb, vmbo-gtl, havo en vwo, en de dubbele adviezen vmbo-bb/kb, vmbo-kb/gtl, vmbo-gtl/havo en havo/vwo.

Toetsadvies. Het toetsadvies was net als het initiële schooladvies een categorische variabele, met dezelfde soort categorieën als het initiële schooladvies. Elke eindtoets produceerde een standaardscore voor een leerling. Vanaf schooljaar 2018-2019 werden er behalve vwo-adviezen alleen dubbele toetsadviezen afgegeven. Naast de hierboven genoemde categorieën van dubbele adviezen, werd voor het toetsadvies ook het dubbele advies pro/vmbo-bb gegeven. Hierdoor zijn er voor het toetsadvies minder categorieën (6) dan voor het initiële advies (10). De standaardscores van de vijf eindtoetsen hadden verschillende bereiken: 501-550 voor CET, 100-300 voor R8, 50-100 voor IEP, 321-390 voor DIA en 300-500 voor AMN. De standaardscore van iedere eindtoets is omgezet naar een toetsadvies gebaseerd op een conversietabel die voor het betreffende schooljaar van toepassing was. Tabel 2 geeft de verschillende conversietabellen voor de vijf eindtoetsen voor de schooljaren 2018-2019 en 2020-2021.

Tabel 2
Conversietabellen voor standaardscores naar een toetsadvies

2018-2019					
Advies	CET	R8	IEP	DIA	AMN
pro/vmbo-bb	501-504	100-118	50-52	321-337	300-306
vmbo-bb/kb	505-524	119-171	53-68	338-350	307-351
vmbo-kb/gtl	525-532	172-196	69-76	351-356	352-397
vmbo-gtl/havo	533-539	197-223	77-84	357-363	398-451
havo/vwo	540-544	224-246	85-92	364-369	452-484
vwo	545-550	247-300	93-100	370-390	485-500
2020-2021					
Advies	CET	R8	IEP	DIA	AMN
pro/vmbo-bb	501-504	100-158	50-51	321-337	300-305
vmbo-bb/kb	505-523	159-182	52-68	338-350	306-326
vmbo-kb/gtl	524-531	183-202	69-76	351-356	327-370
vmbo-gtl/havo	532-538	203-219	77-84	357-363	371-427
havo/vwo	539-543	220-232	85-91	364-369	428-463
vwo	544-550	233-300	92-100	370-390	464-500

2.3 Analyseplan

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de percentages heroverwegingen berekend, waarbij gebruik is gemaakt van de twee categorische variabelen: het initiële schooladvies en het toetsadvies. Bij definitie was er sprake van een heroverweging als het toetsadvies hoger was dan het initiële schooladvies. De percentages zijn berekend voor alle eindtoetsen en schooljaren, en daarnaast apart voor de verschillende initiële schooladviezen. Om ruimte te besparen worden op diverse plekken alleen de getallen van de twee meest recente schooljaren (2018-2019 en 2020-2021) gepresenteerd en in detail besproken. De overige getallen kunnen bij de auteurs opgevraagd worden.

Voordat de percentages heroverwegingen worden gepresenteerd, is eerst gekeken naar de verdeling van de initiële adviezen per eindtoets. Deze verdelingen geven een beeld van de prestatieniveaus van de leerlingen die een bepaalde eindtoets gemaakt hebben. De gemiddelden van de verdelingen zijn berekend met behulp van de leerjarenladder (Bosker e.a., 1985). De enkelvoudige schooladviezen kregen als scores opeenvolgende gehele getallen, beginnend bij pro = 1 en eindigend bij vwo = 6. De dubbele adviezen kregen een score die precies tussen de twee scores van de aangrenzende enkelvoudige adviezen lag. Het dubbele advies vmbo-gtl/havo kreeg bijvoorbeeld de score 4,5. Omdat er sprake is van populatiegegevens, zijn er geen statistische toetsen uitgevoerd. Als men een significantietest uitvoert met steekproeven van deze grootte, is een verschil van .01 significant op een niveau van .01%, en dus ook op het niveau van 5% dat regelmatig wordt gebruikt bij het toetsen van statistische hypothesen. Hierom zijn alle verschillen in de resultatensectie significant op het niveau van 5%. Eventuele verschillen tussen de percentages zijn alleen beschreven met effectgroottes. Een verschil in percentages gelijk of kleiner dan 5% wordt gezien als klein. Daarnaast wordt een verschil tussen 5% en 10% gezien als een matig verschil, en 10% of groter als een groot verschil.

3 Resultaten

3.1 Verdelingen van initiële schooladvies

Tabel 3 geeft de verdelingen van de initiële adviezen voor de twee meest recente schooljaren voor de verschillende eindtoetsen. Iedere kolom van Tabel 3 telt op tot 100%.

De verdelingen in Tabel 3 zijn grosso modo zeer vergelijkbaar. Voor alle toetsen geldt dat relatieve grote groepen van groep 8'ers vmbo-gtl (15.5 – 19.1%), havo (12.8 – 17.6%) of vwo (15.3 – 20.5%) als initieel schooladvies kregen, middelgrote groepen

Tabel 3
Verdelingen van het initiële schooladvies (in percentages) per eindtoets

Initieel	Eindtoets 2018-2019				
schooladvies	CET	R8	IEP	DIA	AMN
pro	0.5	2.9	0.8	1.4	2.7
vmbo-bb	5.8	8.2	6.7	8.1	8.9
vmbo-bb/kb	3.7	4.2	4.1	4.2	4.4
vmbo-kb	9.6	10.1	10.6	11.1	11.1
vmbo-kb/gtl	4.2	5.1	4.5	4.0	6.7
vmbo-gtl	18.0	17.8	19.1	17.8	15.5
vmbo-gtl/havo	9.3	9.4	9.4	9.0	9.9
havo	17.5	16.5	17.6	17.6	16.0
havo/vwo	10.6	9.2	9.5	9.8	8.6
vwo	20.8	16.5	17.8	16.9	16.2
	Eindtoets 2020-2021				
	CET	R8	IEP	DIA	AMN
pro	0.8	6.0	0.8	2.4	5.6
vmbo-bb	5.5	9.5	6.3	8.9	9.5
vmbo-bb/kb	4.1	4.7	4.2	4.3	4.7
vmbo-kb	8.9	9.6	9.8	10.7	9.8
vmbo-kb/gtl	4.8	5.2	5.2	4.5	5.6
vmbo-gtl	16.9	16.4	17.8	16.9	15.8
vmbo-gtl/havo	9.9	9.1	10.2	9.2	11.4
havo	17.3	14.9	17.0	16.6	12.8
havo/vwo	11.3	9.2	10.7	9.1	9.6
vwo	20.5	15.4	17.9	17.2	15.3

vmbo-kb (8.9 – 11.1%) of vmbo-gtl/havo (9.0 – 11.4%) als initieel schooladvies kregen, en de overige initiële schooladviezen aan relatief kleine groepen werden gegeven. Er is wel een aantal relatief kleine, maar systematische verschillen tussen de eindtoetsen. Groep 8'ers die CET maakten kregen bijv. relatief vaker een vwo-advies, en leerlingen die R8 of AMN maakten kregen bijv. vaker een pro-advies.

Tabel 4 geeft het gemiddelde initiële schooladvies op basis van de leerjarenladder (Bosker e.a., 1985), uitgesplitst per eindtoets en schooljaar. Op één getal na, liggen de gemiddelden van alle eindtoetsen en schooljaren tussen vmbo-gtl (4.0) en vmbo-gtl/havo (4.5). De verschillen zijn relatief klein voor de schooljaren 2016-2017 en 2017-2018. Het grootste verschil tussen de gemiddelden zien we bij het meest recente schooljaar. De gemiddelden van CET (4.49) en R8 en AMN (4.08) scheelden in 2020-2021 bijna een half schooladvies (0.41), wat een behoorlijk groot verschil is. CET heeft voor elk schooljaar het hoogste gemiddelde initiële schooladvies. R8 heeft voor drie schooljaren het laagste gemiddelde van de eindtoetsen. Het gemiddelde behorende bij R8 ligt 0.24 – 0.41 onder het gemiddelde van CET. De gemiddelden behorende bij CET en IEP, de twee meeste gebruikte eindtoetsen, zijn redelijk constant over de schooljaren. De gemiddelden behorende bij R8, DIA en AMN laten een dalende trend zien voor de drie meest recente schooljaren.

3.2 Heroverwegingen

Tabel 5 geeft het percentage heroverwegingen voor iedere eindtoets, uitgesplitst per schooljaar. Het eerste dat opvalt is dat het gemiddelde percentage heroverwegingen substantieel hoger was voor schooljaren 2018-2019 (42.1%) en 2020-2021 (38.0%) dan voor 2016-2017 en 2017-2018 (beide 33.1%). Dit kan voor een groot deel verklaard worden door het gegeven dat vanaf schooljaar 2018-2019 er naast een vwo-advies alleen dubbele toetsadviezen werden afgegeven (zie Tabel 2), terwijl het grootste deel van de initiële schooladviezen ieder schooljaar bestond uit enkelvoudige adviezen (zie Tabel 3). De aanpassing in 2018-2019 heeft dus geleid tot structureel meer mismatches tussen het initiële schooladvies en het eindtoetsadvies, waardoor er ook structureel

Tabel 4
Het gemiddelde initiële schooladvies per eindtoets, per schooljaar

Schooljaar	Gemiddeld	CET	R8	IEP	DIA	AMN
2016-2017	4.45	4.49	4.22	4.42	4.41	4.38
2017-2018	4.45	4.51	4.27	4.42	4.43	4.38
2018-2019	4.41	4.49	4.24	4.37	4.31	4.19
2020-2021	4.38	4.49	4.08	4.40	4.25	4.08

Tabel 5
Percentage heroverwegingen per eindtoets, per schooljaar

Schooljaar	Gemiddeld	CET	R8	IEP	DIA	AMN
2016-2017	33.1	34.1	32.7	30.4	30.0	30.4
2017-2018	33.1	32.5	33.0	34.5	25.3	40.4
2018-2019	42.1	39.8	35.6	49.9	37.4	33.5
2020-2021	38.0	38.2	38.0	36.8	42.9	41.2

meer heroverwegingen plaatsvinden.
Het tweede dat opvalt, is dat er grote verschillen zijn tussen de percentages, zowel tussen de eindtoetsen als tussen de schooljaren. Het verschilt bijvoorbeeld per schooljaar welke eindtoets het hoogste of laagste percentage heroverwegingen heeft. Zo heeft DIA het laagste percentage heroverwegingen in 2016-2017 (30.0%) en 2017-2018 (25.3%), en het hoogste percentage in 2020-2021 (42.9%). IEP heeft het hoogste percentage heroverwegingen in 2018-2019 (49.9%) en het laagste percentage in 2020-2021 (36.8%). De verschillen tussen het laagste en hoogste percentage van twee eindtoetsen in hetzelfde schooljaar zijn ook groot. In 2016-2017 en 2020-2021 zijn de verschillen tussen het laagste en hoogste percentage, relatief klein (respectievelijk, 4.1% en 6.1%). In de middelste twee schooljaren zijn deze verschillen aanmerkelijk groter (respectievelijk, 15.1% en 16.4%).

Tabel 6 geeft het percentage heroverwegingen voor iedere eindtoets, uitgesplitst per initieel schooladvies, voor de twee meest recente schooljaren. Een opvallend getal in Tabel 6 is het percentage heroverwegingen behorende bij het initiële schooladvies pro. Het laagste eindtoetsadvies dat in deze schooljaren is afgegeven is pro/vmbo-bb advies, wat een half advies hoger is dan pro, waardoor het percentage heroverwegingen bij een pro-advies altijd 100% is. Een ander gegeven dat opvalt in Tabel 6 is dat de percentages heroverwegingen over het algemeen hoger zijn voor de enkelvoudige adviezen dan voor de dubbele adviezen. Het percentage heroverwegingen is vooral heel hoog bij het vmbo-bb-advies, maar ook bij de overige enkelvoudige schooladviezen zijn de percentages beduidend hoger. Een mogelijke verklaring voor dit fenomeen is weer het gegeven dat vanaf schooljaar 2018-2019 er behalve vwo-adviezen alleen dubbele toetsadviezen zijn afgegeven (zie Tabel 2). Deze wijziging in 2018-2019 lijkt te hebben geleid tot meer mismatches in het geval van enkelvoudige schooladviezen ten opzichte van dubbele schooladviezen.

Tabel 6
Percentage heroverwegingen per eindtoets en initieel schooladvies

Initieel	Eindtoets 2018-2019				
schooladvies	CET	R8	IEP	DIA	AMN
pro	100	100	100	100	100
vmbo-bb	99.9	99.5	96.6	80.6	90.8
vmbo-bb/kb	42.1	47.1	50.5	15.4	31.6
vmbo-kb	67.3	72.4	74.8	45.1	55.5
vmbo-kb/gtl	33.6	29.3	42.1	22.3	19.6
vmbo-gtl	54.8	49.1	65.1	47.7	42.7
vmbo-gtl/havo	24.0	8.6	37.0	22.5	13.1
havo	50.5	23.7	64.1	52.1	32.6
havo/vwo	29.9	2.9	37.7	32.5	8.3
	Eindtoets 2020-2021				
	CET	R8	IEP	DIA	AMN
pro	100	100	100	100	100
vmbo-bb	99.3	57.2	86.0	87.3	63.5
vmbo-bb/kb	40.3	33.4	34.3	31.4	33.7
vmbo-kb	63.0	56.8	58.5	52.8	69.7
vmbo-kb/gtl	31.4	25.3	28.4	33.5	23.1
vmbo-gtl	50.8	45.7	47.3	56.0	51.1
vmbo-gtl/havo	25.7	21.7	22.4	25.9	23.6
havo	49.5	43.7	46.7	54.2	48.1
havo/vwo	31.1	23.9	31.1	36.2	30.6

We vergelijken eerst de getallen van de eindtoetsen in Tabel 6 voor het schooljaar 2018-2019. Met betrekking tot de percentages heroverwegingen in Tabel 5 vinden we de volgende ordening van de eindtoetsen voor schooljaar 2018-2019: IEP > CET > DIA > R8 > AMN. Deze ordening zien we ruwweg ook terug in de getallen in Tabel 6. IEP heeft de hoogste percentages heroverwegingen voor alle initiële schooladviezen, behalve vmbo-bb. CET heeft hogere percentages heroverwegingen dan DIA voor alle initiële

schooladviezen, behalve havo/vwo en vwo. R8 heeft hogere percentages heroverwegingen dan DIA en AMN voor de schooladviezen vmbo-bb tot en met vmbo-gtl, terwijl DIA en AMN hogere percentages hebben dan R8 voor de schooladviezen vmbo-gtl/havo tot en met vwo. AMN heeft hogere percentages heroverwegingen dan DIA voor schooladviezen vmbo-bb tot en met vmbo-kb, en heeft DIA hogere percentages dan AMN voor vmbo-kb/gtl tot en met vwo.

De grootte van de verschillen in percentages heroverwegingen is afhankelijk van welke eindtoetsen vergeleken worden. De verschillen in percentages heroverwegingen tussen IEP en CET, bijvoorbeeld, zijn matig (5 – 10%) voor alle initiële schooladviezen. Daarnaast zijn de verschillen in percentages heroverwegingen tussen IEP en DIA groot (> 10%) voor alle initiële schooladviezen, behalve vwo. Tot slot zijn de verschillen tussen IEP en CET enerzijds, en AMN anderzijds, ook groot voor alle initiële schooladviezen, behalve voor vmbo-bb.

Vervolgens vergelijken we de getallen in Tabel 6 voor schooljaar 2020-2021. Kijken we naar de drie meest gebruikte eindtoetsen, dan heeft CET de hoogste percentages heroverwegingen voor alle initiële schooladviezen, gevolgd door IEP, en heeft R8 de laagste percentages. Dus de volgende ordening geldt voor ieder initieel schooladvies: CET > IEP > R8. Daartegenover staat dat in Tabel 5 de drie meest gebruikte eindtoetsen in schooljaar 2020-2021 als volgt zijn geordend: CET > R8 > IEP. We hebben hier een voorbeeld van Simpson's paradox (Simpson, 1951; Gou & Zhang, 2017): een deel van de ordening op het niveau van het schooladvies (IEP > R8) is anders dan de geaggregeerde ordening (R8 > IEP).

In Tabel 5 heeft DIA het hoogste percentage heroverwegingen van alle eindtoetsen in schooljaar 2020-2021. In Tabel 6 zien we een vergelijkbare trend: DIA heeft de hoogste percentages heroverwegingen voor de schooladviezen vmbo-kb/gl tot en met vwo. Voor de schooladviezen vmbo-bb tot en met vmbo-kb heeft CET hogere percentages heroverwegingen dan DIA. In Tabel 5 heeft AMN het op één na hoogste percentage heroverwegingen van alle eindtoetsen in schooljaar 2020-2021. Of AMN of CET een hoger percentage heroverwegingen heeft, is afhankelijk van het initiële schooladvies. AMN heeft hogere percentages heroverwegingen dan IEP en R8 voor de schooladviezen vmbo-kb en vmbo-gtl tot en met vwo.

Ook voor schooljaar 2020-2021 geldt dat de grootte van de verschillen in percentages heroverwegingen afhankelijk is van welke eindtoetsen vergeleken worden. De verschillen in percentages heroverwegingen tussen CET, R8 en IEP zijn bijvoorbeeld klein tot matig voor alle initiële schooladviezen behalve vmbo-bb. Voor schooladvies vmbo-bb zijn de verschillen in percentages tussen CET, R8 en IEP groot. Grote verschillen in percentages heroverwegingen zien we bij de schooladviezen vmbo-bb (CET, IEP en DIA versus R8 en AMN), vmbo-kb (AMN versus R8, IEP en DIA), vmbo-kb/gtl (DIA versus AMN), en vmbo-gtl, havo en havo/vwo (DIA versus R8).

4 Discussie

4.1 Conclusie

In de huidige studie is onderzocht wat de percentages heroverwegingen behorende bij de vijf eindtoetsen zijn en in welke mate deze percentages van elkaar verschillen. Daarnaast zijn de verdelingen van de initiële adviezen per eindtoets bestudeerd (Tabel 3). Er is gebruik gemaakt van populatiegegevens van vier recente schooljaren (2016-2017 t/m 2018-2019 en 2020-2021). Het percentage heroverwegingen is bestudeerd op populatieniveau en berekend voor de verschillende adviescategorieën van het initiële schooladvies.

De eerste onderzoeksvraag was: (a) *In hoeverre zijn de verdelingen van de initiële schooladviezen behorende bij de verschillende eindtoetsen vergelijkbaar?* De resultaten geven een beeld van de prestatieniveaus van de leerlingen die een bepaalde eindtoets gemaakt hebben in schooljaren 2018-2019 en 2020-2021 en in hoeverre deze prestatieniveaus verschillen voor de eindtoetsen. De verdelingen van de initiële schooladviezen

zijn grosso modo zeer vergelijkbaar. Er is wel een aantal systematische, relatief kleine verschillen. Groep 8'ers met een initieel vwo-advies maakten bijvoorbeeld vaker CET, en leerlingen met een initieel pro-advies maakten bijvoorbeeld vaker R8 of AMN. We komen hier verderop op terug.

De laatste twee onderzoeksvragen waren: *(c) In hoeverre verschillen de percentages heroverwegingen van de eindtoetsen? (d) In hoeverre zijn er verschillen voor de verschillende onderwijsniveaus?* Een belangrijke bevinding van deze studie is dat er grote verschillen zijn in de percentages heroverwegingen, zowel tussen de eindtoetsen als tussen de schooljaren. Het verschilt per schooljaar bij welke eindtoets het hoogste of laagste percentage heroverwegingen plaatsvond. Voor het schooljaar 2018-2019 (het laatste schooljaar voor de COVID-19-pandemie) vonden we grosso modo de volgende ordening van het percentage heroverwegingen: IEP > CET > DIA > R8 > AMN. IEP had de hoogste percentages heroverwegingen voor alle initiële schooladviezen, behalve vmbo-bb, en CET had hogere percentages heroverwegingen dan DIA voor alle initiële schooladviezen, behalve havo/vwo en vwo. Voor het meest recente schooljaar 2020-2021 vonden we van de drie meest gebruikte eindtoetsen de ordening CET > IEP > R8. CET had de hoogste percentages heroverwegingen voor alle initiële schooladviezen, gevolgd door IEP, en R8 had de laagste percentages.

Een mogelijke verklaring voor de grote verschillen in de percentages heroverwegingen van de eindtoetsen is dat de eindtoetsen inderdaad niet hetzelfde meten, zoals al eerder door de Inspectie van het Onderwijs (2021) werd gesuggereerd. In dit geval zijn de eindtoetsscores en de daaruit voortvloeiende toetsadviezen niet vergelijkbaar, en krijgen leerlingen om verschillende redenen eenzelfde of een verschillend eindtoetsadvies. We komen hier verderop nog op terug. Een belangrijke aanbeveling voor beleidsmakers is dan ook om onderzoek uit te laten voeren naar de inhoudsvaliditeit van de verschillende eindtoetsen, gezien het belang van de toetsadviezen voor individuele leerlingen.

Een tweede mogelijke verklaring voor de grote verschillen in de percentages heroverwegingen is dat de vijf eindtoetsen wel hetzelfde meten maar dat de niveaus van de eindtoetsen niet vergelijkbaar zijn. In dit geval geeft een gemiddeld 'makkelijkere' eindtoets gemiddeld hogere toetsadviezen. Omdat per schooljaar verschilt welke eindtoets het hoogste/laagste percentage heroverwegingen had, gaat deze verklaring alleen op als we binnen een schooljaar kijken. De moeilijkheidsgraad van de eindtoetsen zou per jaar kunnen variëren, maar daar kunnen we op basis van deze data geen verdere uitspraken over doen. Kijken we naar alle gegevens van de vier schooljaren gebruikt in de huidige studie dan lijkt er meer aan de hand te zijn dan alleen een niveauverschil tussen de eindtoetsen. Het lijkt hier een samenspel van factoren te betreffen, en dus zullen de genoemde verklaringen allen van invloed zijn geweest op de hier gepresenteerde resultaten. Nader onderzoek moet uitwijzen welke verklaringen het meest plausibel zijn.

Voor de afname in 2018-2019 is besloten om een aantal ankeritems in alle eindtoetsen op te nemen. De ankeritems zouden meer inzicht kunnen geven in hoeverre de eindtoetsen dezelfde rekenvaardigheid en taalvaardigheid van leerlingen meten en of er niveauverschillen zijn tussen de eindtoetsen. Zover ons bekend is er tot op heden geen onderzoek gedaan naar het effect van het opnemen van de ankeritems.

Een derde mogelijke verklaring voor de grote verschillen in de percentages heroverwegingen tussen de vijf eindtoetsen is dat de populaties van leerlingen die een eindtoets maken op relevante factoren van elkaar verschillen. Hoewel de verdelingen van de initiele schooladviezen per eindtoets zeer vergelijkbaar zijn, kunnen de leerlingpopulaties, en bijbehorende schoolpopulaties, wel op allerlei factoren verschillen die niet bestudeerd zijn in de huidige studie. Een aanbeveling is daarom om meer wetenschappelijk onderzoek te doen naar de leerling- en schoolpopulaties behorende bij de verschillende eindtoetsen.

4.2 Kansengelijkheid in de adviesprocedure

De relatief grote verschillen tussen de per-

centages heroverwegingen van de verschillende eindtoetsen zijn opmerkelijk. In het licht van het debat over kansengelijkheid in het onderwijs is het opvallend dat het voor leerlingen dus uitmaakt welke eindtoets de school aanbiedt. De kans op een heroverweging van het initiële schooladvies was voor de bestudeerde schooljaren afhankelijk van welke eindtoets de school van een leerling gebruikte. De keuze voor een bepaalde eindtoets gaf sommige leerlingen retrospectief een grotere kans op een heroverweging dan andere leerlingen. Een grotere kans op een heroverweging geeft mogelijk ook een grotere kans op een bijstelling en daarmee een grotere kans op een hoger definitief schooladvies. De huidige systematiek zorgt dus niet automatisch voor gelijke(re) onderwijskansen.

De relatie tussen een heroverweging en een bijstelling is niet één op één, omdat verschillende factoren een rol lijken te spelen bij het maken van een bijstelling (Hartgers e.a., 2021). Desalniettemin lijkt het gebruik van verschillende eindtoetsen tot ongelijke kansen in de adviesprocedure te leiden.

Vanaf schooljaar 2018-2019 worden er behalve vwo-adviezen alleen dubbele toetsadviezen afgegeven (zie Tabel 2). Wat betekent deze wijziging voor de kansengelijkheid in de adviesprocedure? De bevindingen zijn op dit punt ook niet positief. De aanpassing in 2018-2019 heeft geleid tot structureel meer mismatches tussen het initiële schooladvies en het eindtoetsadvies, waardoor er ook structureel meer heroverwegingen plaatsvinden. Leerlingen die een enkelvoudig initieel schooladvies ontvangen (anders dan een vwo-advies) hebben sinds de wijziging in 2018-2019 een grotere kans op een heroverweging, terwijl de kans op een heroverweging voor leerlingen met een dubbeladvies na de wijziging gelijk is gebleven.

Een reden voor de wijziging in 2018-2019 om naast een vwo-advies alleen nog dubbele toetsadviezen af te geven was dat de toetsadviezen onderling meer vergelijkbaar zouden worden. Voor de wijziging waren sommige enkelvoudige en dubbele adviezen wel mogelijk bij de ene eindtoets en niet bij de andere. De wijziging in 2018-2019 heeft de kansengelijkheid in de adviesprocedure mogelijk iets vergroot: de eindtoetsen geven nu dezelfde theoretische toetsadviezen af. Desalniettemin is het de vraag of de structurele mismatch tussen het toetsadvies, dat voornamelijk bestaat uit dubbele adviezen, en het schooladvies, dat vooral bestaat uit enkelvoudige adviezen (Warrens e.a., 2019a; Dijks e.a., 2020), wenselijk is in een adviesprocedure die vergaande consequenties heeft voor individuele leerlingen. Een deel van de mismatches tussen het initiële schooladvies en het eindtoetsadvies lijkt te worden veroorzaakt door de opzet van de adviesprocedure. Als deze mogelijke weeffout in de adviesprocedure niet erkend en herkend wordt, maar vooral opvalt dat er ieder jaar een groot aantal mismatches is, zal dit het vertrouwen in en de discussie rondom de adviesprocedure niet ten goede komen.

Mede door de adviesprocedure is er recentelijk weer meer discussie over mogelijke aanpassingen in het huidige systeem, bijvoorbeeld het invoeren van een brede brugklas, waardoor het selectiemoment wordt uitgesteld. Zie voor een uitgebreide discussie over dit onderwerp het rapport van de Onderwijsraad (2021). Aanvullend onderzoek is nodig, om duidelijk te krijgen of scholen in de laatste jaren anders zijn gaan adviseren, al dan niet ingegeven door de veranderingen in de adviesprocedure. Doordat na het initiële schooladvies toch nog bijstelling kon plaatsvinden op basis van de eindtoets, zijn scholen mogelijk wat voorzichtiger gaan adviseren. Doordat de Inspectie van het Onderwijs jaren terug al constateerde dat het percentage heroverwegingen en bijstellingen per school verschilt en dat leerlingen met hoger opgeleide ouders vaker een bijgesteld advies krijgen dan leerlingen met lager opgeleide ouders, hebben scholen mogelijk de eigen procedure van adviseren ook nog eens onder de loep genomen en aangescherpt. Tot slot is vanuit de overheid (Slob, 2020a, 2020b) en bijvoorbeeld ook de PO-raad vanaf de start van de COVID-19-pandemie gepleit voor ‘kansrijk’ adviseren en ‘kansrijk’ plaatsen in de brugklas, om leerlingen ondanks eventuele leervertragingen toch de kans te geven om hun schoolloopbaan te vervolgen op het

niveau dat past bij de capaciteiten van de leerling. Hoe al deze ontwikkelingen van invloed zijn (geweest) op de schooladviezen, heroverwegingen en bijstellingen is beperkt onderzocht. Met het onderhavige onderzoek hopen we de noodzaak tot diepgaander onderzoek hiernaar te expliciteren, door een aantal (aanvullende) problemen in de adviesprocedure bloot te leggen.

4.3 Verdere aanbevelingen

In de huidige studie is niet onderzocht of het percentage heroverwegingen anders is voor jongens dan voor meisjes (Warrens e.a., 2019b), en of het percentage anders is voor leerlingen uit verschillende sociaaleconomische milieus (Dijks e.a., 2020). Het is op dit moment onbekend of er verschillen zijn tussen deze groepen met betrekking tot het percentage heroverwegingen, en hoe groot deze verschillen eventueel zijn. Een aanbeveling is daarom om meer wetenschappelijk onderzoek te doen naar mogelijke verschillen tussen groepen leerlingen met verschillende achtergrondkenmerken in dezen.

Het wel of niet bijstellen van het initiële schooladvies is een belangrijk aspect van de adviesprocedure dat niet bestudeerd is in de huidige studie. De grote verschillen in het percentage heroverwegingen tussen de vijf eindtoetsen geven niet veel informatie over mogelijke verschillen in het percentage bijstellingen. Om de impact van de verschillen in het percentage heroverwegingen tussen de eindtoetsen meer te duiden, is het belangrijk om te weten in welke situaties er ook daadwerkelijk bijstellingen volgen op de heroverwegingen. Een laatste aanbeveling is daarom om meer wetenschappelijk onderzoek te doen naar bijstellingen en hoe bijstellingen gerelateerd zijn aan de verschillende eindtoetsen, om zo beter zicht te krijgen op het effect van de eindtoetskeuze op de adviesprocedure en de consequenties hiervan voor leerlingen.

Noot

Dit onderzoek is (mede) gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (projectnummers 405.17.303.2926 en 40.5.20500.152).

Literatuur

A-Vision. (n.d.). *Toetsonderdelen & ondersteuning - ROUTE 8*. Route 8. https://route8.nl/page/article/ROUTE+8/Toetsonderdelen+&+ondersteuning

A-Vision (2019). *Digitale adaptieve eindtoets Handleiding 2019 - 2020 Elke leerling zijn unieke toets.* Avision.

AMN (2018). *AMN Eindtoets: adaptief met terugbladerfunctie. Hoe zit dat?* AMN.

Anderson, L.W., Jacobs, J., Schramm, S., & Splittgerber, F. (2000). School transitions: Beginning of the end or a new beginning? *International Journal of Educational Research*, 33(4), 325-339.

Benner, A.D. (2011). The transition to high school: Current knowledge, future directions. *Educational Psychology Review*, 23, 299-328.

Bosker, R.J., Van der Velden, R.K.W., & Hofman, W.H.A. (1985). *Een generatie geselecteerd. Deel 1: De loopbanen.* RION.

Bureau ICE (2019). *IEP Eindtoets 2019 Toetswijzer.* Culemborg: Bureau ICE.

CITO (2021). *Centrale eindtoets.* https://www.cito.nl/onderwijs/primair-onderwijs/centrale-eindtoets

College voor Toetsen en Examens (2014*). Toetswijzer bij de centrale eindtoets PO Wereldoriëntatie | Inhoudsverantwoording van de Centrale voor de wereldoriënterende vakken aardrijkskunde, geschiedenis en natuur en techniek.* Utrecht: College voor Toetsen en Examens.

College voor Toetsen en Examens (2015). *Toetswijzer bij de centrale eindtoets PO taal en rekenen | Inhoudsverantwoording van de Centrale Eindtoets taal en rekenen.* Utrecht: College voor Toetsen en Examens.

Diataal (2021). *Eindtoets basisonderwijs – Diatoetsen – Leerlingvolgsystemen.* https://www.diatoetsen.nl/basisonderwijs/dia-eindtoets/informatie-dia-eindtoets/

Dijks, M. A., Warrens, M. J., Fleur, E., Korpers-

hoek, H., Wichgers, I. J. M., & Bosker, R. J. (2020). The predictive power of track recommendations in Dutch secondary education. *Pedagogische Studien*, 97(4), 263-280.

Emons, W.H.M., Glas, C.A.W., & Berding-Oldersma, P.K. (2016). *Rapportage Vergelijkbaarheid Eindtoetsen.* Expertgroep toetsen PO.

Expertgroep Toetsen PO (2018). *Rapportage Vergelijkbaarheid Eindtoetsen en Invoering van Gezamenlijk Anker.* Expertgroep toetsen PO.

Glock, S., Krolak-Schwerdt, S., Klapproth, F., & Böhmer, M. (2012). Improving teachers' judgments: Accountability affects teachers' tracking decisions. International Journal of Technology and Inclusive Education, 1(2), 89– 98.

Gou, J., & Zhang, F. Z. (2017). Experience Simpson's Paradox in the Classroom. *The American Statistician*, *71*(1), 61–66. https://doi.org/10.1080/00031305.2016.1200485

Hartgers, M., Traag, T., & Wielenga, L. (2021, 13 april). *De schooladviezen in groep 8: verschillen tussen groepen leerlingen*. Centraal Bureau voor de Statistiek. https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2021/de-schooladviezen-in-groep-8-verschillen-tussen-groepen-leerlingen

Inspectie van het Onderwijs (2020). *De Staat van het Onderwijs 2020.* Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2021). *De Staat van het Onderwijs 2021.* Inspectie van het Onderwijs.

Lek, K., & Van de Schoot, R. (2019). Wie weet het beter, de docent of de centrale eindtoets? *De Psycholoog, 54*(4), 10-21.

Lenhard, W., & Schröppel, D. (2014). Prediction of academic performance prior to intersections within a multi-tiered school system. *Educational Research and Evaluation*, *20*(6), 454-468. https://doi.org/10.1080/13803611.2014.975136.

Ministerie van Algemene Zaken. (2021, 30 september). *Schooladvies toelating voortgezet onderwijs*. Schooladvies en eindtoets basisschool | Rijksoverheid.nl. https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/schooladvies-en-eindtoets-basisschool/toelating-voortgezet-onderwijs-gebaseerd-op-definitief-schooladvies

Onderwijsraad. (2021, 15 april). *Later selecteren, beter differentiëren*. https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2021/04/15/later-selecteren-beter-differentieren

Oomens, M., Scholten, F. & Luyten, H. (2016). *Evaluatie Wet Eindtoetsing PO: Eindrapportage.* Universiteit Twente en Oberon.

Simpson, E. H. (1951). The Interpretation of Interaction in Contingency Tables. *Journal of the Royal Statistical Society. Series B (Methodological)*, *13*(2), 238–241. http://www.jstor.org/stable/2984065

Slob, A. (2019, 7 juni). *Kamerstuk 31293, nr. 463 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen*. Overheid.nl. https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31293-463.html

Slob, A. (2020a, 23 december). *Kamerstuk 31293, nr. 568 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen*. Overheid.nl. https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31293-568.html

Slob, A. (2020b). Brief aan po en vo-scholen over overstap van primair naar voortgezet onderwijs in 2020. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/brieven/2020/04/17/brief-aan-po-en-vo-scholen-over-overstap-van-primair-naar-voortgezet-onderwijs-in-2020

Tolsma, J. & Wolbers, M.H.J. (2010). Onderwijs als nieuwe sociale scheidslijn? De gevolgen van onderwijsexpansie voor sociale mobiliteit, de waarde van diploma's en het relatieve belang van opleiding in Nederland. *Tijdschrift voor sociologie*, 31(3), 239-259.

Van Rens, M., Haelermans, C., Groot, W., & Maassen van den Brink, H. (2018). Facilitating a Successful Transition to Secondary School: (How) Does it Work? A Systematic Literature Review. *Adolescent research review*, 3, 43-56.

Van Rooijen, M., Korpershoek, H., Vugteveen, J., Timmermans, A. C., & Opdenakker, M.-C. (2016). *Overgangen en aansluitingen in het onderwijs. Deelrapportage 2: empirische studie naar de cognitieve en niet-cognitieve ontwikkeling van leerlingen rondom de po-vo overgang.* GION Onderwijs/Onderzoek.

Warrens, M.J., Dijks, M.A., Fleur, E., & Korpershoek, H. (2019a). Schooladvies: de leerkracht weet het beter. *Didactief*, juni, 22-23.

Warrens, M.J., Dijks, M.A., Fleur, E., Korpershoek, H. (2019b). Meisjes ontstijgen advies vaker. *Didactief*, december.

AUTEURS

Nynke Douma is een Research Master-student aan de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. **Matthijs Warrens** is adjunct hoogleraar aan de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. **Erik Fleur** is senior onderzoeker bij Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). **Monique Dijks** is promovenda aan de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. **Hanke Korpershoek** is adjunct hoogleraar aan de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen.

Corresponderende auteur: Nynke Douma, GION onderwijs/onderzoek, Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen, Grote Rozenstraat 3, 9712 TG Groningen, E-mail: n.h.douma@rug.nl

Abstract

Differences in reconsideration percentages between standardized attainment tests in the last year of primary school

In the Netherlands, track recommendations are used to allocate students to a track in secondary education. If the results of a standardized attainment test in the final grade of primary education indicate that students can go to a higher track, primary schools are required to reconsider the track recommendation. Currently, five tests are used for this purpose. This study explored whether and to what extent the percentage of reconsiderations differs per test, using population data of four recent cohorts. Large differences were found in the percentages of reconsiderations, both between tests and between cohorts. Of the three most used tests, the Centrale Eindtoets had the highest percentage of reconsiderations in 2020-2021, followed by the IEP Eindtoets. ROUTE 8 had the lowest percentage of reconsiderations in 2020-2021. To gain more insight into the comparability of these tests, more scientific research on the predictive and content validity of these tests is recommended.

Keywords: transition from primary to secondary education, standardized tests, educational attainment, track recommendation, track reconsideration